

JURIDICUM

Statslöshet - Medborgarskap

En övergripande analys
av
EU-rätten och den internationella rätten

Madelen Väster

VT 2014

RV4460 Rättsvetenskap C, Tillämpade studier (C-uppsats), 15 högskolepoäng

Examinator: Anna Gustafsson
Handledare: Jesper Ekroth

Abstract

To possess a nationality is a human right. “Everyone has the right to a nationality”, this is written in Article 15 in the *Universal Declaration of Human Rights*.

Other international instruments that describes nationality as a right is the *International Covenant on Civil and Political Rights* which declares in Article 24 that “[e]very child has the right to acquire a nationality. The right to citizenship for children is also written in Article 7 in the *Convention on the Rights of the Child*.

Stateless persons are people who lack citizenship; these people are not considered as nationals by any state. Because of the lack of a citizenship, stateless persons’ human rights are limited to a certain extent. The most important international instruments addressing statelessness and their rights are the *Convention relating to the Status of Stateless Persons*, *Convention on the Reduction of Statelessness*, *European Convention on Nationality* and the *Council of Europe Convention on the avoidance of statelessness in relation of State succession*. In summation these instruments urges states to give people citizenship at birth and facilitate for people to obtain citizenship through naturalization.

Despite these international instruments, different countries apply national legislation that put people in statelessness. Two reasons for this may be that international instruments are insufficient or that their content is vague. EU law does not address issues related to recognition of citizenship, because the recognition of citizenship within the EU is seen as a national concern.

Sammanfattning

Att inneha ett medborgarskap är en mänsklig rättighet. Alla har rätt till en nationalitet och ett medborgarskap, det står skrivet i artikel 15 i den *Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna*.

Andra internationella instrument som beskriver nationalitet som en rättighet är *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter* som deklarerar i artikel 24, att varje barn har rätt att förvärva ett medborgarskap. Rätten till medborgarskap för barn står också skriven i artikel 7 i *Konventionen om barnets rättigheter*.

Statslösa personer är människor som saknar medborgarskap. Dessa människor betraktas som ingens stats medborgare och det gör att deras mänskliga rättigheter är begränsade i en viss utsträckning. Några av de mest betydande internationella instrument som reglerar statslöshet och statslösas rättigheter är *Konventionen angående statslösa personers rättliga ställning*, *Konventionen om begränsning av statslöshet*, *Konventionen om medborgarskap* och *Europarådets konvention om undvikande av statslöshet i samband med statssuccession*. Sammanfattningsvis uppmanar dessa instrument stater att erkänna människor ett medborgarskap vid födseln och underlätta erkännande till medborgarskap genom naturalisering.

Trots dessa internationella instrument tillämpar olika stater i världen nationella medborgarlagar som försätter människor i statslöshet. Två av orsakerna till detta kan vara att de internationella instrumenten inte är tillräckliga eller att deras innehåll är för vaga. Inom EU-rätten behandlas inte alls frågan om erkännande av medborgarskap, då erkännande av medborgarskap ses som en nationell angelägenhet.

Innehållsförteckning

1. Inledningskapitel.....	6
1.1 Inledning	6
1.2 Syfte och frågeställning.....	6
1.3 Metod och material	7
1.4 Avgränsningar.....	8
1.5 Disposition.....	8
2. Statslöshet och medborgarskap	10
2.1 Definitioner	10
2.2 Det rättsliga bandet mellan medborgaren och staten	11
2.3 Uppkomsten till statslöshet	12
2.4 Lösningar på statslöshet	14
2.4.1 Rättsliga åtgärder för att förebygga statslöshet.....	14
2.4.2 Rättsliga åtgärder för att minska statslöshet	14
2.4.3 Rättsmedelet naturalisering	15
2.5 Sammanfattning	15
2.6 Diskussion.....	15
3. Beviljande av medborgarskap, en nationell angelägenhet.....	17
3.1 Staters självbestämmande i erkännande av medborgarskap	17
3.1.1 Principerna jus soli och jus sanguinis	17
3.1.2 Läran om en effektiv och genuin länk	18
3.1.3 Naturalisation	19
3.2 Sammanfattning	20
3.3 Diskussion.....	20
4. Internationella instrument om statslöshet inom internationell rätt.....	22
4.1 Internationella konventioner om statslöshet	22
4.1.1 Konventionen angående statslösa personers rättsliga ställning	22
4.1.2 Konventionen om begränsning av statslöshet.....	23
4.1.3 Konventionen om undvikande av statslöshet i samband med statssuccession	24
4.2 Internationellt erkännande av statslöshet.....	24
4.3 Sammanfattning	25
4.4 Diskussion.....	25
5. Internationella instrument om rätten till medborgarskap	27

5.1 Internationella konventioner om medborgarskap	27
5.1.1. Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna.....	27
5.1.2 Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.....	27
5.1.3 Konventionen om barnets rättigheter	27
5.1.4 Europeiska konventionen om medborgarskap	27
5.2 Internationellt erkännande till medborgarskap	28
5.3 Sammanfattning	30
5.4 Diskussion.....	31
6. EU-rätten om statslöshet och medborgarskap	33
6.1 EU:s kompetens	33
6.2 EU-rätten.....	34
6.3 Europeiska Unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.....	35
6.3.1 Europeiska Unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.....	35
6.3.2 Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna	36
6.4 Sammanfattning	36
6.5 Diskussion.....	37
7. Avslutande kommentarer	39
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	41
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	45

1. Inledningskapitel

1.1 Inledning

Innehavet av ett medborgarskap tar många människor som en självklarhet. Ändå finns det omkring 10 miljoner människor¹ i världen och bland dem minst 600 000 människor i Europa² som saknar medborgarskap. De som saknar ett medborgarskap kallas för statslösa.

Statslöshet finns och uppstår på en mängd olika vis, t.ex. existerar statslöshet på grund av att det finns nationella lagstiftningar som diskriminerar minoritetsgrupper. Ett annat exempel när statslöshet kan uppstå är när stater blir självständiga och en ny stat misslyckas inkludera alla människor på sitt territorium.

Genom medborgarskapet finns det ett rättsligt band mellan en stat och en individ, detta band saknar en statslös person. Internationella mänskliga rättigheter ska gälla för alla människor, dock finns vissa rättigheter som endast tilldelas den som innehar ett medborgarskap, en medborgerlig rättighet är t.ex. rösträtten. Statslösas rättigheter kränks i många fall och då speciellt i praktiken på grund av att statslösa personer ofta saknar identitetshandlingar. Eftersom statslösa saknar identitetshandlingar så kan de riskera att bli frihetsberövade eller nekas vård. I många länder har statslösa svårt att få tillgång till utbildning och står oftast utanför arbetsmarknaden.³

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka om den rådande lagstiftning som finns om statslösas möjligheter till medborgarskap är tillräcklig på internationell och regional nivå (EU-nivå).

Med syftet som bakgrund avses följande frågeställningar att besvaras: Vad för internationella bestämmelser och verktyg finns det för att reducera statslöshet? Rätten till medborgarskap och möjligheterna till att erhålla medborgarskap, hur ser den internationella rätten på det? Hur ser EU:s reglering ut på reduktionen av statslöshet och rätten till medborgarskap?

För att kunna svara på dessa frågor krävs inledningsvis att följande saker reds ut: Betydelse av ett medborgarskap? Hur uppstår statslöshet? Finns det några lösningar för att minimera statslöshet? Hur erhåller man ett medborgarskap?

¹ UNHC, Stateless People: <http://www.unhcr.org/pages/49c3646c155.html> (2014-05-25).

² European Network on Statelessness, Everyone has the right to a nationality: <http://www.statelessness.eu/> (2014-05-25).

³ UNHCR, Stateless People: <http://www.unhcr.org/pages/49c3646c155.html> (2014-05-25).

1.3 Metod och material

Det är uppsatsens ämnesval som bestämmer metoden.⁴ Med det menas, för att uppnå uppsatsens syfte och för att få syftets frågeställningar besvarade så behövs ett visst material, det material som har används för att uppnå syftet med uppsatsen styr metodvalet.⁵

Den rättsvetenskapliga metoden används i denna uppsats då den rättsvetenskapliga metoden innehåller de moment som har krävts för att uppnå uppsatsen syfte.

Bland de moment som den rättsvetenskapliga metoden innehåller finns rättskällevärdet⁶ som innebär att en analysering görs av gällande rätt. De internationella rättskällorna som har används är sedvanerätt, författningstext, rättspraxis och juridisk litteratur.⁷ Rättskällor inom EU-rätten som har används är författningstext, direktiv, principer och rättspraxis.

Internationell sedvanerätt är relevant i uppsatsen.⁸ Den författningstext som behandlar statslöshet och medborgarskap är ifrån de relevanta internationella konventionerna samt från EU-rätten. Den rättspraxis som har undersökts har indirekta kopplingar till statslöshet och medborgarskap. Rättspraxis som har används är från Internationella domstolen, Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna och Europeiska unionens domstol. Juridisk litteratur som rättsvetenskapliga artiklar som diskuterar statslöshet och medborgarskap har också varit viktiga för uppsatsens uppbyggnad. I denna uppsats har även rapporter från FN:s flyktingorgan Förenta nationernas flyktingkommissariat används och det tillåter den rättsvetenskapliga metoden.

I den rättsvetenskapliga metoden är argumentationen det centrala.⁹ Syftet med uppsatsen har varit att undersöka om den rådande lagstiftningen som finns om statslösas möjlighet till medborgarskap är tillräcklig på internationell och regional nivå.

⁴ Bernitz, U, Heuman, L, Leijonhufvud, M, Seipel, P, Warnling-Nerep, W, & Vogel H, *Finna rätt: Juristens källmaterial och arbetsmetoder*, elfte upplagan, 2010, Norstedts Juridik AB, s. 244.

⁵ Sandgren, C, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare- Ämne, material, metod och argumentation*, andra upplagan, Norstedts Juridik AB, 2007, s.45 f.

⁶ Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, s.39.

⁷ Förarbeten har ersatts med kommentarer till de internationella konventionerna, då förarbeten inte finns inom den internationella rätten/kontexten.

⁸ Vad som kan vara internationell sedvanerätt finns listade i artikel 38(1) i *Statlagen för den Internationella domstolen*. Där står det: *a. allmänna eller speciella internationella överenskommelser, vilka fastställa av de tvistande staterna uttryckligen erkända regler; b. internationell sedvänja, utgörande bevis för en allmän praxis, godtagen såsom gällande rätt; c. allmänna, av de civiliserade folken erkända rättsgrundsatsar; d. med förbehåll för bestämmelsen i artikel 59(Domstolens beslut är bindande endast för de tvistande parterna och i fråga om det mål, som avdömts.) rättsliga avgöranden och de olika ländernas mest sakkunniga författares lärosatser, såsom hjälpmedel för fastställande av gällande rätt". (FN, Förenta Nationernas stadga och stadgan för den internationella domstolen, 1945).*

⁹ Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, s.39.

I uppsaten har argumentationen ifrågasatt huruvida rådande lagstiftning är tillräcklig eller inte. Uppsatsen undersöker först ett *de lege lata* perspektiv för att sedan diskutera och argumentera om ett *de lege ferenda* perspektiv. *De lege lata* betyder att först presentera den gällande rätten inom området för att sedan komma fram till relevanta förslag på vad som kan ändras i dagens bestämmelser dvs. *de lege ferenda*.

Tidigare publiceringar av ämnet statslöshet i relationen till medborgarskap är knappa på det internationella och på det regionala planet. Det finns dock en del rapporter och artiklar som presenterar statslösas problem.

1.4 Avgränsningar

Det finns andra internationella instrument som beskriver nationalitet som en rättighet som inte har tagits upp i denna uppsats. Det är t.ex. *Konventionen om avskaffande av all form av rasdiskriminering* och *Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor*. Diskriminering är ett stort problem för många statslösa. Men diskrimineringslagstiftning har inte tagits med på grund av uppsatsens storlek.

Den ledande organisationen som arbetar med frågor kring statslöshet på ett internationellt plan är FN:s flyktingorgan Förenta nationernas flyktingkommissariat (UNHCR), en del av UNHCRs arbete som handlar om statslöshet har presenteras i denna uppsats. UNHCR arbetar primärt med att hjälpa flyktingar och därmed också statslösa flyktingar, till det har UNHCR till sin hjälp *Konventionen om flyktingars rättsliga ställning* från 1951. Flyktingar, statslösa flyktingar och *Konventionen om flyktingars rättsliga ställning* faller utanför detta arbete. Då denna uppsats fokuserar på statslösa som inte är flyktingar.

Inom EU-rätten finns en harmoniserad flyktingrätt. Flyktingar samt statslösa flyktingar garanteras skydd genom direktivet 2011/95/EU. Direktivet 2011/95/EU innehåller bestämmelser för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer som anses vara berättigade till internationellt skydd. Detta har inte heller behandlats i uppsatsen, eftersom asylrätten faller utanför uppsatsen syfte.

1.5 Disposition

Inledningsvis ges en sammanfattning av vad uppsatsen handlar om, efter det följer ett inledningskapitel där uppsatsens syfte presenteras. Här beskrivs även den metod och det material som har används. Sist följer avgränsningar med förklaringar till dessa.

Varje kapitel som följer inleds med inledning och avslutas med en sammanfattning som besvarar frågeställningarna.

Uppsatsens andra kapitel är till för att ge läsaren en förståelse omkring problematiken med statslöshet och betydelsen av medborgarskap. I tredje kapitlet ges förklaring kring förvärv och erkännande av medborgarskap. Fjärde kapitlet

behandlar relevanta konventioner inom statslöshet samt kontrollen kring dessa. I uppsatsens femte kapitel presenteras relevanta konventioner på rätten till medborgarskap samt kontrollen kring dessa. I det sjätte kapitlet ges en överblick hur EU rätten ser ut inom området statslöshet och medborgarskap. Det sjunde kapitlet, innehåller avslutande kommentarer som uppfyller uppsatsens syfte. Efter det återfinns uppsatsens käll- och litteratur förteckning och sist en rättsfallsförteckning.

2. Statslöshet och medborgarskap

I denna del redovisas först olika begrepp, begrepp som berör statslöshet och medborgarskap. Sedan ges en beskrivning av betydelsen till ett medborgarskap. Efter det reds begreppet *statslöshet* ut och en beskrivning ges av vad konsekvenserna kan bestå i vid avsaknad av medborgarskap. I slutet av detta kapitel beskrivs även några orsaker till statslöshetens existens, hur statslöshet uppstår samt några alternativ hur statslöshet skulle kunna reduceras.

2.1 Definitioner

Begreppens definitioner är viktiga för att förstå vem de olika internationella och regionala bestämmelserna är till för, dvs. vem som skyddas samt vem som inte skyddas av de olika bestämmelserna. Därför ges här en beskrivning av de mest centrala begreppen i uppsatsen.

Med begreppet *statslöshet* menas personer som inte betraktas som medborgare av någon stat. En statslös person räknas inte in under någon stats lagar och saknar därmed ett nationellt skydd av en stat.¹⁰ Man kan säga att motsatsen till statslöshet är *medborgarskap* för den som innehar ett medborgarskap i en stat är medborgare i den staten. I medborgarskapet finns ett rättsligt band mellan medborgaren och staten som ger medborgaren rättigheter och skyldigheter gentemot staten.

Begreppen *nationalitet* och *medborgarskap* används båda två i de olika konventionerna och det verkar begreppen även göra i olika länder. I de flesta europeiska länderna används begreppet *nationalitet* som en social tillhörighet, där individen är en del av en nations kultur och historia. Samtidigt som begreppet *medborgarskap* kan används som ett juridiskt eller moraliskt uttryck för en individs rättigheter och skyldigheter gentemot en stat.¹¹ Inom den rättsvetenskapliga doktrinen har begreppen också olika betydelse. I den rättsvetenskapliga doktrinen avses med begreppet *nationalitet* den externa relationen mellan en stat och en individ, t.ex. diplomatiskt skydd och statens ansvar. Med *medborgarskap* avses den interna relationen, t.ex. rättigheter och skyldigheter mellan en stat och en individ. I denna uppsats används begreppen som synonymer då behovet av både en *nationalitet* och ett *medborgarskap* är avgörande för att en statslös person ska få tillgång till ett levnadsätt som människor som innehar ett *medborgarskap* besitter.

Statslösa personer delas in i två olika kategorier, *de jure* statslösa och *de facto* statslösa. *De jure* statslösa är personer som saknar ett *medborgarskap* och därmed saknar ett rättsligt band till en stat. *De facto* statslösa är personer som har ett *medborgarskap* i ett land men *medborgarskapet* är inte effektivt. Att *medborgarskapet* inte är effektivt kan resultera i att *de facto* statslösa inte har

¹⁰ FN, *Konventionen angående statslösa personers rättsliga ställning*, 1954, artikel 1.

¹¹ EUDO Observatory on Citizenship, *Citizenship or Nationality*: <http://eudo-citizenship.eu/databases/citizenship-glossary/terminology> (2014-05-25).

tillgång till de rättigheter de bör ha genom sitt medborgarskap. Exempel på det kan vara rätt till diplomatiskt/nationellt skydd, rätt att rösta samt rätt till vård och utbildning. *De facto* statslösa kan även ha svårt att bevisa att de är statslösa, då de oftast kränks på olika sätt i praktiken.¹²

Medborgarskap förvärfvas eller nekas i olika länder genom två olika principer, principerna *jus soli* och *jus sanguinis*. Principen *jus soli*, på svenska *territorialprincipen*, innebär att individen får det medborgarskap där individen föds. Det är födelseplatsen som är det avgörande för individens medborgarskap inom principen *jus soli*. Med principen *jus sanguinis*, på svenska *härstammingsprincipen* menas att en nyfödd individ förvärfvar sitt medborgarskap genom familjeband, arv och härkomst. Med det menas att inom principen *jus sanguinis* får barnet samma medborgarskap som sina föräldrar innehar.¹³

Genom *naturalisation*, även kallad principen *jus domicile*, kan individer förvärva medborgarskap efter ansökan om ett medborgarskap. Individen ansöker om medborgarskap i det land där den önskar att bli medborgare.

2.2 Det rättsliga bandet mellan medborgaren och staten

Att inneha eller att inte inneha ett medborgarskap bestämmer vem som är inkluderad eller exkluderad från ett samhälle. I denna del ges några exempel på vad för rättigheter en statslös person kan sakna i jämförelse med en person som har ett medborgarskap.

Innehavandet av ett medborgarskap skapar ett rättsligt band mellan en stat och en individ.¹⁴ Med medborgarskapet har individen rättigheter och skyldigheter gentemot staten där denne är medborgare. Genom medborgarskapet skyddar staten sina medborgare, både inom eller utanför medborgarskapsstatens gränser.

Tanken bakom de internationella mänskliga rättigheterna var att alla människor, oavsett tillhörighet, skulle på samma villkor ha rätt till de internationella mänskliga rättigheterna av den enkla anledningen att man var *människa*.¹⁵ Dock har det genom historien och även idag visat sig att kriteriet *människa* inte räcker för att erhålla de internationella rättigheterna. Det behövs en koppling mellan rättighetsbäraren och skyldighetsbärare för att tanken bakom de internationella rättigheterna ska fungera, rättighetsbärare är då individen och skyldighetsbäraren är en stat.

Även om medborgarskapet inte alltid är en förutsättning för att en människa ska kunna nyttja sina mänskliga rättigheter så finns det iallafall i relation mellan

¹² Massey, H, *UNHCR and De Facto Statelessness, Legal and Protection Policy*, Research Series, 2010, s ii, iii och 26.

¹³ Weissbrodt, D och Collins, C, *The Human Rights of Stateless Persons*, Human Rights Quarterly, 2006, s.254 och UNCHR, *Helping the world's statelessness people*, 2011, s. 3; <http://www.refworld.org/docid/4e55e7dd2.html> (2014-05-25).

¹⁴ UNCHR, *Stateless People*: <http://www.unhcr.org/pages/49c3646c155.html> (2014-05-25).

¹⁵ *Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna*, inledning och artikel 2.

rättighetsbäraren och skyldighetsbäraren. Statslösa som saknar medborgarskap har svårare att få tillgång till sina mänskliga rättigheter samt svårare att få skydd för rättigheterna eftersom relation rättighetsbärare och skyldighetsbärare saknas.¹⁶ Statslösa saknar en part att rikta sina anspråk mot om deras rättigheter blir kränkta.

Varje stat har specifika rättigheter för sina medborgare. De nationella rättigheterna går att finna i staters nationella rättighetsdeklarationer. I de flesta fall finns det så kallade nationella minimum rättigheter. Exempel på sådana kan vara tillgång till utbildning och vård. Hur långt staters rättigheter sträcker sig och hur rättigheterna tillämpas i praktiken är upp till var stat att bestämma. I många länder har medborgarna många rättigheter som måste ges företräde, rättigheter som sträcker sig längre än nationella minimirättigheter. Exempel på rättigheter som sträcker sig längre är *fri* tillgång till utbildning eller *fri* tillgång till vård.

Ett exempel på en medborgerlig rättighet på internationell nivå är artikel 25 i *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter* från 1966. I artikel 25 står det bland annat att medborgare ska ha rätt att delta i skötseln av allmänna angelägenheter, rösta, kandidera i val och få tillträde på lika villkor för offentliga tjänster i sitt medborgarland.

Medborgarskapet har en social funktion. Medborgarskapet ger personer en social tillhörighet och därmed också en identitet.¹⁷ Saknar man ett medborgarskap så kan en del praktiska och rättsliga problem uppstå, men också kan saknaden av ett medborgarskap skapa en känsla av socialt utanförskap.

2.3 Uppkomsten till statslöshet

Statslöshet kan uppkomma genom att människor föds in i statslöshet. Statslöshet kan också uppkomma när en person nekas eller blir berövad av sitt medborgarskap av en stat, på ett nationellt lagligt vis eller på ett nationellt olagligt vis.¹⁸ Anledningen till att stater nekar människor medborgarskap är många och de beror oftast på interna eller externa omständigheter.¹⁹ Nedan redovisas kort de vanligaste orsakerna till att statslöshet uppstår.

- *Överföring av territorier* är kanske den vanligaste orsaken till att statslöshet uppstår. Det är när ett territorium överförs från en stat till en annan, det kan också vara när ett territorium blir självständig från ett annat territorium, upplöses från en annan stat eller återförenas med en stat.

¹⁶ Weissbrot & Collins, *The Human Rights of Stateless Persons*, s. 248-249.

¹⁷ Levanon, A & Lewin-Epstein, N, *Grounds for citizenship: Public attitudes in comparative perspective*, Social Science Research, *third edition*, 2010, s. 419.

¹⁸ Bhabbha, J, *Children without a State: A Global Human Rights Challenge*, Mitt Press, första upplagan, 2011, s.1.

¹⁹ UNCHR, Stateless People: <http://www.unhcr.org/pages/49c3646c155.html> (2014-05-25).

- *Lagkonflikt* är en annan anledning till att statslöshet uppstår. Ett exempel på en lagkonflikt kan vara när ett barn föds i en stat, där familjen endast vistas tillfälligt. Där barnet föds tilldelas medborgarskap enligt principen *jus sanguinis* (genom arv och härkomst). Föräldrarnas hemstat tillämpar principen *jus soli* (genom födelseplats). När familjen kommer hem kan inte myndigheterna erkänna barnet ett medborgarskap eftersom barnet föddes utomlands. Och staten, där familjen vistades för stunden och där barnet föddes kan inte genom sin nationella lagstiftning tillge barnet medborgarskap eftersom deras nationella lagstiftning föreskriver att medborgarskap ärver man. Detta innebär att barnet blir statslöst då barnet inte uppfyller villkoren till medborgarskap i någon av de båda staterna som är inblandade.
- Principen *jus sanguinis* kan orsaka statslöshet om en eller båda av föräldrarna till barnet är statslösa och barnet föddes i ett land där födelseregistering är baserad på principen *jus sanguinis*. För då ärver barnet sina föräldrars statslösa status.
- *Nationell äktenskapslagstiftning* kan göra att kvinnor som ingår äktenskap blir statslösa, för många länders äktenskapslagstiftning är baserad på mannens medborgarskap. Det kan ske om till exempel en kvinna gifter sig med en statslös person då blir också kvinnan statslös. Statslöshet hos kvinnor kan också uppstå om kvinnan, som innehar ett medborgarskap, skiljer sig från sin man eller om maken avlider. För genom att kvinnan står utan sin man förlorar hon, i en del nationella lagstiftningar, sin rättsliga status som har burits upp genom mannen.
- *Administrativa rutiner med inslag av diskriminering* bidrar till statslöshet. Det är när myndigheten i ett land tar bort oönskade medborgare från den nationella registreringen eller nekar medborgarskap till nyanlända.
- *Avnationalisering av medborgare* sker om personen som naturaliserats och det sen visar sig att individen har gett felaktig eller vilseledande information vid erkännandet av nytt medborgarskapet.
- *Avsäger sig en person sitt medborgarskap* utan att erhålla ett nytt medborgarskap i ett annat land kan det resultera i statslöshet.
- Individer kan *automatiskt förlora sitt medborgarskap* genom lag, *ex lege*. Då återkallas medborgarskapet från individen av den anledningen att personen inte längre har en samhörighet till medborgarskapslandet, och personen i fråga har inte vidtagit några åtgärder för att upprätthålla medborgarskapet.
- Fall av statslöshet kan också uppkomma när en stat *ändrar sina medborgarskapslagar*. Genom en förändring av lagar kan personer som

räknades som medborgare utifrån den gamla lagen bli statslösa utifrån de nya lagarna staten upprättar.²⁰

2.4 Lösningar på statslöshet

När man känner till orsakerna till varför statslöshet uppstår och existerar är det lättare att hitta lösningar, det är lösningar på statslöshet denna del handlar om. Att statslöshet existerar beror oftast på medvetna eller omedvetna brister i nationell lagstiftning. Med olika åtgärder som skapats av icke-statsliga organisationer och som olika konventioner står bakom, kan länder göra något åt problemet. Här nedan presenteras tre åtgärder, som förebygger, minskar och avhjälper statslösas tillstånd.

2.4.1 Rättsliga åtgärder för att förebygga statslöshet

För att förhindra att människor hamnar i statslöshet så finns det saker man kan göra innan personer föds in i statslöshet. *Rättslig åtgärd för att förebygga statslöshet* är att stater anpassar sina nationella lagstiftningar som reglerar registrering av nyfödda barn så att nyfödda barn registreras medborgarskap vid födseln. Med hjälp av sådana nationella bestämmelser skulle inget barn riskera att födas in i statslöshet.

Ett exempel på en bestämmelse angående registrering och förvärv av nationalitet direkt efter födelse finns i artikel 7 i *Konventionen om barnets rättigheter*.²¹ En skyldighet att bevilja nationalitet till nyfödda barn finns även att finna i artikel 10 i *Europarådets konvention från 2006 om undvikande av statslöshet i samband med statssuccession*.

2.4.2 Rättsliga åtgärder för att minska statslöshet

Rättsliga åtgärder för att minska statslöshet är till för att reducera statslöshet. Det görs genom att hjälpa statslösa i deras utsatta situation. Många statslösa lever en vardag följd av utanförskap och diskriminering, de *rättsliga åtgärderna för att minska statslöshet* är till för att ge en hjälpande effekt på de människor som befinner sig i statslöshet.

Administrativa processer och icke-diskriminerande bestämmelser är typiska rättsmedel för minskning av statslöshet, så som artiklarna 27 och 28 i *Konventionen angående statslösa personers rättsliga ställning* som föreskriver att konventionsstater ska utfärda identitets handlingar och resedokument till statslösa.²²

²⁰ UNHCR, *Information and Accession Package: The 1954 Convention Relating to the Status of Stateless Persons and the 1961 Convention on the Reduction of Statelessness*, 1999, s.3.

²¹ Weissbrodt & Collins, *The Human Rights of Stateless Persons*, s.271.

²² Weissbrodt & Collins, *The Human Rights of Stateless Persons*, s.271 f. och *Konventionen angående statslösa personers rättsliga ställning*, artiklarna 27-28.

2.4.3 Rättsmedelet naturalisering

Den enda åtgärden som tryggar statslösa personer till erkännande av ett medborgarskap är genom *naturalisering*. Med naturalisering menas att medborgarskap beviljas av ett lands nationella lagstiftning. Detta sker genom att den statslösa ansöker om sedan beviljas medborgarskap när kravet för den nationella lagstiftningen är uppfyllt.

Inom internationell rätt finns ingen tvingande bestämmelse om att länder ska naturalisera statslösa personer på sitt territorium, dock finns det en vädjan om naturalisering i artikel 32 i *Konventionen angående statslösa personers rättliga ställning* där det står skrivet att stater ska, så långt det är möjligt, underlätta assimilering och naturalisering av statslösa personer.²³

2.5 Sammanfattning

I detta kapitel har betydelsen av ett medborgarskap undersökts. I medborgarskapet ligger en relation mellan stat och medborgare som gör att lagstiftning rörande mänskliga rättigheter är lättare att nyttja. Då det finns en skyldighetsbärare att göra anspråk på när rättighetsbärandens rättigheter har blivit kränkta. Tanken var att mänskliga rättigheter skulle verka för alla människor. Ändå finns det, både på internationell och nationella nivå, rättigheter som endast tilldelas medborgare. Medborgarskapet tilldelar människor en identitet och samtidigt en känsla av tillhörighet. Detta förklarar betydelsen av ett medborgarskap både i praktiska och sociala situationer.

Det finns många olika orsaker till att människor försatts i statslöshet. I detta kapitel har tre olika åtgärder redovisats som ska förhindra att detta sker.

1. Rättsliga åtgärder för att förebygga statslöshet - som betyder att alla nyfödda registreras medborgarskap omedelbart efter födseln.
2. Rättsliga åtgärder för att minska statslöshet – som är till för att underlätta statslösas vardag genom att tillge statslösa identitetshandlingar och resedokument.
3. Naturalisering – genom att låta statslösa inom sitt territorium ansöka om medborgarskap och därefter bli beviljade medborgarskap.

2.6 Diskussion

Det man kan utläsa från det här kapitlet är att orsakerna till statslöshet grundar sig i lagstiftning på nationell nivå. Av de tre rättsliga åtgärderna som länder kan ta till för att förebygga statslöshet är det de *förebyggande åtgärderna (1)* och *åtgärden naturalisering (3)* som kan tänkas leda till att tillståndet statslöshet elimineras. *Åtgärden för att minska statslöshet (2)* kan inte ses som tillräcklig eftersom identitetshandlingar och resedokument inte har samma värde som ett innehav av ett medborgarskap. Dock kan tilldelning av identitetshandlingar och

²³ Weissbrodt & Collins, *The Human Rights of Stateless Persons*, s.272.

resedokument göra att statslösa, efter en tid, uppnår de krav som ställs på nationell nivå för naturalisering. Om en statslös blir tilldelade identitetshandlingar kan det resultera i att den statslösa får ett arbete och genom arbete bli självförsörjande. Att kunna försörja sig och behärska det språk som talas i det land man lever i är oftast ett krav som ställs vid naturalisering(se längre fram i uppsatsen). Därför kan även *åtgärden för att minska statslöshet (2)* vara bra att länder använder.

3. Beviljande av medborgarskap, en nationell angelägenhet

I detta kapitel ges förklaring kring förvärv och erkännande av medborgarskap. Först konstateras att medborgarskap är en nationell angelägenhet. Efter det ges en djupare förklaring kring principerna *jus soli* och *jus sanguinis*. I slutet av detta kapitel undersöks varför naturalisering har en koppling med *läran om en verklig och effektiv länk*.

3.1 Staters självbestämmande i erkännande av medborgarskap

Den internationella rätten grundar sig bland annat på suveränitetsprincipen.²⁴ Principen ”brukar dateras tillbaka till Westfaliska freden 1648 då man beslöt att alla stater är suveräna över sina territorier och juridiskt likvärdiga gentemot varandra.”²⁵ När det kommer till medborgarskapslagstiftning innebär suveränitetsprincipen att medborgarskapslagstiftning är en nationell angelägenhet. Var stat har rätt att under sin lagstiftning fastställa sina bestämmelser kring förvärv av medborgarskap.²⁶ Staters självbestämmelse om beviljandet av medborgarskap är fastställd i artikel 1 i *Konvention för lösande av vissa konflikter mellan medborgarskapslagar*. Länder ska respektera varandras nationella medborgarslagstiftningar så länge som de nationella bestämmelserna är förenliga med internationella konventioner, internationell sedvanerätt och principer om förvärv av nationalitet.²⁷ Bedömningen av om en viss person är medborgare i en stat görs av staten.²⁸

3.1.1 Principerna *jus soli* och *jus sanguinis*

Som nämnts i definitionskapitlet finns det två internationella huvudprinciper hur ett medborgarskap kan förvärvas, principen *jus soli* och principen *jus sanguinis*. Principen *jus soli* befäster nationalitet baserad på en individs födelseplats. Principen *jus sanguinis* befäster nationalitet baserat på familjeband, arv och härkomst, det medborgarskap föräldrarna har får även barnet.²⁹

Vissa länder har principen *jus soli* lagstadgad i sin nationella lagstiftning och vissa länder har principen *jus sanguinis*. Det mest förekommande är att länder tillämpar

²⁴ Förenta Nationernas stadga och stadgan för den internationella domstolen, artikel 2.

²⁵ FN, Centrala begrepp knutna till skyldighet att skydda: <http://www.fn.se/fn-info/vad-gor-fn/fred-sakerhet-och-nedrustning/skyldighet-att-skydda/ordforklaringar/> (2014-05-25).

²⁶ Belton, K *The neglected non-citizen: statelessness and liberal political theory*, Journal of Global Ethics, vol. 7, s. 61.

²⁷ FN, *Konventionen för lösande av vissa konflikter mellan medborgarskapslagar*, 1930.

²⁸ *Konvention för lösande av vissa konflikter mellan medborgarskapslagar*, artikel 2.

²⁹ Weissbrodt & Collins, *The Human Rights of Stateless Persons*, s.254 och UNCHR, *Helping the world's statelessness people*, s. 3.

båda principerna, fast då med en av principerna som dominerande i hanteringen av beviljandet av medborgarskap för nyfödda.³⁰

En nationell lagstiftning som endast är baserad på principen *jus sanguinis*, kan förorsaka att barn föds in i statslöshet. Ett exempel på detta är om föräldrar till en nyfödd är statslösa, tillämpas då principen *jus sanguinis* betyder det att barnet ärver sina föräldrars statslösa tillstånd.

Eftersom principen *jus sanguinis* kan förorsaka att fler statslösa föds så är idag de flesta staters medborgarskapslagstiftning baserade på principen *jus soli*. Att barnet tilldelas det medborgarskap där barnet föds.³¹

Båda principerna finns uttryckta i *Konvention om begränsning av statslöshet*. Principen *jus soli* finns i artikel 1, där det står att fördragstaterna ska bevilja nationalitet till personer som föds inom fördragstatens territorium om personen annars skulle bli statslös. Principen *jus sanguinis* finns uttryckt i artikel 4 som säger att fördragstaterna ska bevilja nationalitet till personer som inte föds inom fördragsstatens territorium om personen annars skulle bli statslös. Det betyder att om ett barn föds i en annans stats territorium än där föräldrarna är medborgare, ska barnet få det medborgarskap som en av föräldrarna innehar. Om det blir moderns eller faderns medborgarskap som barnet ska ärva bestäms utifrån nationell lagstiftning.

3.1.2 Läran om en effektiv och genuin länk

Som redan berörts, bedömer länder själva vem och vilka som är medborgare i en stat.³² För att andra stater ska ses skyldiga till att erkänna en annan stats medborgarskap krävs att medborgarskap har beviljats på ett korrekt sätt. För att ett medborgarskap ska ses som erkänt på ett korrekt sätt, bör det vid erkännandet av ett medborgarskap finnas anknytning mellan individen och staten.

Erkännandet av medborgarskap grundar sig på läran om en effektiv och genuin länk (the Doctrine of Effective and Genuine link) mellan den enskilda och staten. Med läran menas att nationalitet kan och bör beviljas om det finns en väsentlig anknytning eller en effektiv och genuin koppling mellan en stat och en enskild.³³

Läran om en effektiv och genuin länk etablerades av den internationella domstolen. I domstolens rättsfall *Nottebohm* från 1955, förklarade domstolen att en sådan länk uppstår mellan en stat och en enskild om den enskilda är född inom statens territorium, om det finns en samhörighet mellan individen och statens övriga medborgare eller att den enskilda har bott i staten under en längre tid.³⁴

³⁰ Weissbrodt & Collins, *The Human Rights of Stateless Persons*, s.254 och UNCHR, *Helping the world's statelessness people*, s. 3.

³¹ Weissbrodt & Collins, *The Human Rights of Stateless Persons*, s.254-256.

³² *Konvention för lösande av vissa konflikter mellan medborgarskapslagar*, artikel 2.

³³ Weissbrodt & Collins, *The Human Rights of Stateless Persons*, s.276.

³⁴ *Liechtenstein v. Guatemala*, ICJ, judgment of 6 April 1955.

I rättsfallet *Nottebohm* behandlar domstolen en tvist mellan Liechtenstein och Guatemala. Där Liechtenstein ville ge Nottebohm diplomatiskt skydd mot Guatemala men som Guatemala inte godtog. Guatemala ansåg nämligen att Nottebohm var tysk och inte liechtensteinare.

Nottebohm föddes i Tyskland och hade där tyskt medborgarskap. Vid 24 års ålder reste han till Guatemala, där han bosatte sig och etablera sin företagsverksamhet. Nottebohm hade sin verksamhet i Guatemala till den dagen Guatemala utvisade honom. Anledning till varför han blev utvisad var att Guatemala inte ville ha tyskar på sitt territorium. Tyskland var det land som precis vid denna tid förde krig mot andra länder i världen. Fyra år innan utvisningsbeslutet hade Liechtenstein naturaliserat Nottebohm. Därför ansåg Liechtenstein att Nottebohm vara medborgare i Liechtenstein och skulle därmed fördelas diplomatiskt skydd.

Internationella domstolen anförde att Liechtenstein inte hade rätt att utöva diplomatiskt skydd för Nottebohm. Domstolen ifrågasatte aldrig giltigheten av Nottebohms medborgarskap i enlighet med Liechtensteins nationella lagstiftning. Men domstolen menade att en effektiv och genuin länk saknades mellan Nottebohm och Liechtenstein som gjorde att medborgarskapet saknade en rättslig verkan på det internationella planet.³⁵

Rättsfallet *Nottebohm* handlade förvisso inte om en statslös rätt till medborgarskap, utan om en medborgare som erhållit ett nytt medborgarskap genom naturalisering och när medborgaren kan åberopa rätten till diplomatisk skydd från det nya landet. Men läran om en effektiv och genuin länk är ändå viktig att beröra, då läran ska beaktas vid förfaranden av naturalisering.

3.1.3 Naturalisation

Som tidigare redovisats så kan medborgarskap erkännas vid födelse genom principerna *jus soli* och *jus sanguinis*. Ett annat sätt att tilldela en person medborgarskap är genom processen *naturalisering*.³⁶

Naturalisering innebär att en person beviljas medborgarskap genom att denna ansöker om ett medborgarskap. För att kunna ansöka om medborgarskap ställs vanligtvis olika kriterier upp av staten som den sökande måste uppnå. Det allmänna kravet som ställs är att den sökande har skaffat sig en effektiv och genuin länk med staten där denne söker medborgarskap.³⁷ Detta allmänna krav kommer ifrån läran om en effektiv och genuin länk. I läran ligger att den sökande har varit bosatt under en längre tid i det land sökanden söker medborgarskap, föddes inom statens territorium eller att det finns en samhörighet mellan individen och statens medborgare. Andra vanliga krav som ställs på den sökande är att denne är självförsörjande och kan språket.

³⁵ *Liechtenstein v. Guatemala*, ICJ, judgment of 6 April 1955.

³⁶ Naturalisation kallas ibland för principen *jus domicile*.

³⁷ Levanon, & Lewin-Epstein, *Grounds for citizenship: Public attitudes in comparative perspective*, s. 421.

Som tidigare har anförts, det finns inga omfattande internationella riktlinjer om hur stater ska förhålla sig till naturalisering. Lagstiftningen kring naturaliseringen ligger på nationell nivå. Dock finns en vädjan i artikel 32 i *Konvention angående statslösa personers rättsliga ställning* som säger att konventionsstaterna ska så långt det är möjligt underlätta naturalisering av statslösa personer genom att påskynda sådana förfaranden och se till att avgifter till naturalisation av statslösa hålls låga för individen.

I Europarådets *Europeiska konventionen om medborgarskap* ställt en lista upp över kriterier som bör vara central vid beviljande av medborgarskap genom naturalisering. I listan står det att hänsyn ska tas om det finns en effektiv och genuin länk mellan den sökande och det berörda landet, till individens varaktiga hemvist, till individens vilja samt till individens territoriella härkomst. Dessa kriterier gäller endast efter en statssuccession.³⁸ Dock uppmanar Europarådet, i sin förklarande rapport till *Europarådets konvention om medborgarskap*, stater att förenkla tillträde till medborgarskap för statslösa genom naturalisering. Europarådet uppmanar stater att ställa lägre krav på statslösa personer som söker medborgarskap, bland annat vid bedömning av vistelsetid och språkkunskaper hos den sökande.³⁹

3.2 Sammanfattning

Detta kapitel har visat att erkännande av medborgarskap är en nationell angelägenhet. Alla stater har, inom sin jurisdiktion, rätt att bestämma kring beviljandet av medborgarskap. Människor kan förvärva medborgarskap genom förfaranden *jus soli*, *jus sanguinis* eller naturalisering. I naturaliseringsprocessen ligger läran om en effektiv och genuin länk. Enligt läran så kan och bör medborgarskap beviljas om det finns en väsentlig anknytning mellan en stat och en individ. Det finns inga omfattande internationella riktlinjer om hur stater ska förhålla sig till naturalisering. Dock finns en vädjan i *Konventionen angående statslösa personers rättsliga ställning* som säger att avtalsstatsparterna så långt det är möjligt ska underlätta naturalisering av statslösa personer. *Europeiska konventionen om medborgarskap* innehåller kriterier som bör vara centrala vid naturalisering och som konventionsstaterna bör ta hänsyn till, vilka endast gäller vid en statssuccession. Europarådet uppmanar stater att förenkla naturaliseringsprocessen för statslösa, genom att kraven ska sänkas när det kommer till vistelsetid och språkkunskaper.

3.3 Diskussion

Stater har den avgörande rollen när det kommer till att erkänna människor medborgarskap, det är fastställt i *Konvention för lösande av vissa konflikter mellan medborgarskapslagar*. Stater kan tillge människor medborgarskap förfaranden *jus soli*, *jus sanguinis* och naturalisering. Om stater införlivar

³⁸ Europarådet, *Europeiska konvention om medborgarskap*, 1997, artikel 18(2).

³⁹ Europarådet, förklarande rapport till *Europeiska konventionen om medborgarskap*, punkt 52.

principen som finns stadgade i *Konventionen om begränsning av statslöshet* ”att underlätta naturalisering av statslösa personer genom att påskynda sådana förfaranden” kan statslöshet elimineras.

Rättsfallet *Nottebohm* är intressant utifrån två perspektiv. Utifrån ett positivt perspektiv (för att minska statslöshet) så kan läran om en effektiv och genuin länk visa att många statslösa personer faller in på de kriterier som läran innehåller:

- Att ha varit bosatt under en längre tid
- ha föddes inom statens territorium eller
- att det finns en samhörighet mellan individen och statens medborgare.

Utifrån ett något negativt perspektiv (för att minska statslöshet) om man ser på rättsfallet utfall. För att en naturalisering ska respekteras av andra stater på ett internationellt plan så visar rättsfallet att det ska finnas en effektiv och genuin länk mellan staten och individen som ska naturaliseras. Saknas en effektiv och genuin länk kan människor ha svårt att bli erkända diplomatiskt skydd utomland, för att andra länder inte ser den naturaliserade individen som en medborgare av en stat. Detta måste innebära att både staten och den enskilda måste kunna bevisa för andra stater att individen har en effektiv och genuin länk med staten.

Det går inte att utesluta om rättsfallet *Nottebohm* innebär begränsningar av naturalisering av statslösa av den anledningen att stater kanske inte vågar naturalisera på grund av framtida bekymmer med diplomatisk skydd.

Att beakta är dock att rättsfallet *Nottebohm* är närmare 60 år gammalt, att rättsfallet var av en extrem karaktär eftersom andra världskriget precis hade brutit ut samt att *Nottebohm* inte var statslös. Om rättsfallet har någon betydelse idag för statslösa människor som genom naturalisering kan bli erkända ett medborgarskap och därmed få tillgång till samma rättigheter som andra medborgarskap är en intressant fråga att ställa sig. Eftersom naturaliseringsförfaranden i nationella lagstiftningar bygger på läran så har rättsfallet förmodligen betydelse än idag.

4. Internationella instrument om statslöshet inom internationell rätt

Statslöshet regleras i olika internationella instrument på varierande sätt. I detta kapitel tas de mest relevanta konventioner och bestämmelser upp samt kontrollen kring dessa.

4.1 Internationella konventioner om statslöshet

I denna del presenteras de konventioner och bestämmelser kring statslöshet som är relevanta för uppsatsens syfte.

4.1.1 Konventionen angående statslösa personers rättliga ställning

Hur statslösa ska behandlas regleras i *Konventionen angående statslösa personers rättliga ställning* från 1954. Denna konvention har som syfte att skydda statslösa personer. Konventionen innehåller bestämmelser hur konventionsstaterna ska behandla statslösa, vilken juridisk status statslösa har och vilka sociala rättigheter statslösa ska erhålla.⁴⁰

Konventionen angående statslösa personers rättliga ställning är det enda rättsliga instrumentet, som formellt fastställer en internationell definition på begreppet ”statslös”.⁴¹ I artikel 1(1) definieras vem som är statslös, det är en person som inte betraktas som någon stats medborgare. Konventionsstaterna får inte göra reservationer ifrån artikeln.⁴² Definitionen är erkänd som internationell sedvanerätt.⁴³ De personer som konventionen anser vara statslösa har enligt konventionen ett minimum skydd för sina ställningar som konventionsstaterna ska respektera. I konventionens ingress står, att konventionens syfte och ändamål är att statslösa personer ska ha möjligheten att utöva sina mänskliga rättigheter samt ska ha rätt till ett medborgarskap.

Konventionen föreskriver bland annat att fördragstaterna skall ge statslösa rätt till fri rörlighet på staters territorium under lagliga förhållanden. Fördragstater ska förse statslösa med identitetshandlingar och resedokument samt förbjuda utvisning av statslösa personer som befinner sig lagligt på en stats territorium.⁴⁴

Även om *konventionen* ger statslösa personer en rad rättigheter, så är det inte jämförbart med en person som innehar ett medborgarskap. Därför är artikel 32 viktig i konventionen, naturaliseringsbestämmelsen (som nämndes i det tidigare kapitlet). Artikel 32 säger att konventionsstaterna ska, så långt det är möjligt,

⁴⁰ FN, *Konventionen angående statslös personers rättsliga ställning*, 1954, artiklarna 12-32.

⁴¹ UNHCR, *Protecting the Rights of Stateless Persons, The 1954 Convention relating to the Status of Stateless Persons*, 2010, s. 1.

⁴² *Konventionen angående statslösa personers rättsliga ställning*, artikel 38(1).

⁴³ UNHCR, *Protecting the Rights of Stateless Persons, The 1954 Convention relating to the Status of Stateless Persons*, s. 4.

⁴⁴ *Konventionen angående statslösa personers rättsliga ställning*, artiklar 26-28 och 31.

underlätta naturalisering av statslösa personer genom att påskynda sådana förfaranden och se till att avgifter hålls låga för individen.

4.1.2 Konventionen om begränsning av statslöshet

Konventionen om begränsning av statslöshet från 1961 är ett komplement till *Konventionen angående statslösa personers rättsliga ställning*. Man kan säga att syftet med *Konvention om begränsning av statslöshet* är att uppnå den rättighet som är stadgad i artikel 15 i *FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna*, att alla ska ha rätt till ett medborgarskap.

Konventionen om begränsning av statslöshet är primärt utarbetade för att minska statslösheten och är det ledande internationella instrumentet som fastställer regler för att förhindra att statslöshet uppstår. Konventionen fastställer garantier mot statslöshet. Bestämmelserna i konventionen är riktade åt att säkerställa att människor erhåller medborgarskap. Konventionen bygger på att balansera mellan staters suveräna rätt (att medborgarskapslagstifta) mot internationella normer som rör medborgarskap, inklusive principen att statslöshet bör undvikas. Konventionen förespråkar att när stater utformar eller ändrar sina medborgarskapslagar bör det göras i överensstämmelse med internationella normer som rör medborgarskap så att uppkomst av statslöshet undviks.⁴⁵

Konventionens bestämmelser är fokuserade på att statslöshet minskar om barn inte föds in i statslöshet.⁴⁶ Bland annat har konventionen bestämmelser som förbjuder återkallande av medborgarskap eller förlust av medborgarskap om det skulle resultera i statslöshet.⁴⁷ Det finns också bestämmelser om att statslöshet ska undvikas i samband med överföring av territorium.⁴⁸

Det som är viktigt att notera är att *Konventionen angående statslösa personers rättsliga ställning* och *Konventionen om begränsning av statslöshet* endast är för *de jure* statslösa och inte för *de facto* statslösa. Detta har att göra med definitionen i artikel 1(1) i *Konventionen angående statslösa personers rättsliga ställning*. *Konventionen om begränsning av statslöshet* saknar nämligen en definition av begreppet statslös samt är ett komplement till *Konventionen angående statslösa personers rättsliga ställning*. *De facto* statslösa personer ska skyddas under internationella mänskliga rättigheter och inte under de två konventionerna.⁴⁹ Dock har det kommit till vissa rekommendationer, att *de jure* statslösa också ska ingå i definitionen statslös.⁵⁰

⁴⁵ FN, *Konventionen om begränsning av statslöshet*, 1961, inledning.

⁴⁶ *Konventionen om begränsning av statslöshet*, artiklarna 1 och 4.

⁴⁷ *Konventionen om begränsning av statslöshet*, artiklarna 8-9.

⁴⁸ *Konventionen om begränsning av statslöshet*, artikel 10.

⁴⁹ UNHCR, *Protecting the Rights of Stateless Persons, The 1954 Convention relating to the Status of Stateless Persons*, s. 4.

⁵⁰ FN, Final Act of the United Nations Conference on the Elimination or Reduction of Future Statelessness, Geneva, 1961, A/CONF.9/14/add.,1 Recommendation I:

<http://legal.un.org/diplomaticconferences/statelessness->

4.1.3 Konventionen om undvikande av statslöshet i samband med statssuccession

Konventionen om undvikande av statslöshet i samband med statssuccession från 2006 ska användas av konventionsstaterna vid statsuccession. Statsuccession inträffar när ett territorium byter ansvarsbärare. När en stat eller delar av en stat tas över av en annan stat.⁵¹ Statsuccession är kanske den vanligaste orsak till att människor hamnar i statslöshet. Konventionen antogs i syfte att minska statslösheten när statsuccession uppstår.⁵² Konventionen innehåller bestämmelser om hur de inblandade staterna i en statsuccession förhindrar och förebygger statslöshet och säkerställer rätten till medborgarskap. Dessutom innehåller den bestämmelser om ansvarsfördelningen, naturalisering och hur man undviker statslöshet vid födelsen.⁵³

4.2 Internationellt erkännande av statslöshet

FN:s flyktingorgan Förenta nationernas flyktingkommissariat (UNHCR)⁵⁴ arbetar med att hjälpa statslösa och har då *Konventionen angående statslösa personers rättliga ställning* och *Konventionen om begränsning av statslöshet* till sin hjälp. UNHCR:s uppgift är att vidta åtgärder för att identifiera statslösa, förhindra att statslöshet uppstår, förebygga uppkomster till statslöshet samt främja skyddet för statslösa personer.

UNHCR arbetar med att förebygga *de jure* statslösas problem men stöttar även *de facto* statslösa som saknar nationellt skydd. UNHCR hjälper stater som vill ansluta sig till konventionerna och ger råd till fördragstaterna hur de kan ändra sina nationella medborgarlagstiftningar för att undvika statslöshet.⁵⁵

Dock har UNHCR inte något mandat för att övervaka att fördragstaterna följer konventionerna och det finns inget annat organ som gör det heller. Det innebär att *Konventionen angående statslösa personers rättliga ställning* och *Konventionen om begränsning av statslöshet* är mindre effektiva i verkligheten.⁵⁶

Konventionen om undvikande av statslöshet i samband med statsuccession har inte heller ett organ som kontrollerar att konventionsstaterna följer bestämmelserna. Konventionsstaterna till *Konventionen om undvikande av*

1959/docs/english/Vol_1/20_FINAL_ACT_A_conf_9_14_and_add-1.pdf och UNHCR, *Convention relating to the Status of Stateless Persons – a commentary by Nehemiah Robinson*, Division of Internal Protection, 1997 s. 7-11.

⁵¹ Europarådet, *Konventionen om undvikande av statslöshet i samband med statsuccession*, 2006, artikel 1(a).

⁵² *Konventionen om undvikande av statslöshet i samband med statsuccession*, inledningen.

⁵³ *Konventionen om undvikande av statslöshet i samband med statsuccession*, artiklarna 2, 3, 5, 6, 9 och 10.

⁵⁴ The United Nations High Commissioner for Refugees

⁵⁵ UNHCR, *Information and Accession Package: The 1954 Convention Relating to the Status of Stateless Persons and the 1961 Convention on the Reduction of Statelessness*, s. 9-11.

⁵⁶ Weissbrodt & Collins, *The Human Rights of Stateless Persons*, s.273.

statslöshet i samband med statsuccession ska istället samarbeta med varandra, med Europarådets generalsekreterare samt med UNHCR.⁵⁷

Till *Konventionen angående statslösa personers rättsliga ställningar* har 80 stater har anslutit sig. *Konvention om begränsning av statslöshet* har 55 konventionsstater.⁵⁸ *Konvention om undvikande av statslöshet i samband med statsuccession* har 6 stater ratificerat och anslutit sig till.⁵⁹

4.3 Sammanfattning

I detta kapitel har tre internationella konventioner om statslöshet tagits upp.

- *Konventionen angående statslösa personers rättsliga ställning* som har till syfte att skydda statslösa personer, hur statslösa personer ska behandlas. Konventionen innehåller definition av vem en statslös är.
- *Konventionen om begränsning av statslöshet* syftar till att minska statslöshet genom att t.ex. förhindra att statslöshet uppstår vid födelsen samt att ingen människa ska berövas sitt medborgarskap.
- *Konventionen om undvikande av statslöshet i samband med statsuccession* reglerar bland annat ansvarsfördelningen mellan stater som genomgår en statsuccession, så att ingen människa ska bli statslös.

UNHCR är det organ som har i uppgift att vidta åtgärder för att identifiera, förhindra, förbygga och främja skyddet för statslösa personer. Till sin hjälp har UNHCR *Konventionen angående statslösa personers rättsliga ställning* och *Konventionen om begränsning av statslöshet*. UNHCR hjälper nya stater som vill ansluta sig konventionerna och ger fördragstaterna råd men saknar mandat för att övervaka om konventionerna följs. *Konventionen om undvikande av statslöshet i samband med statsuccession* har inte heller ett organ som kontrollerar att bestämmelserna följs, istället ska konventionsstaterna samarbeta med varandra, med Europarådets generalsekreterare samt med UNHCR.

4.4 Diskussion

Det man kan konstatera är först att definitionen vem som är en statslös är ett problem. Varför detta är ett problem är för att *de facto* statslösa har i praktiken samma problem som *de jure* statslösa.

Andra saker man kan iaktta från konventionerna är:

⁵⁷ *Konventionen om undvikande av statslöshet i samband med statsuccession*, artikel 14.

⁵⁸ Se status av *Konvention angående statslösa personers rättsliga ställning* och *Konvention om begränsning av statslöshet* på the United Nations Treaty Collection, Chapter V: Refugees and Stateless Persons: <https://treaties.un.org/pages/Treaties.aspx?id=5&subid=A&lang=en> (2014-05-25).

⁵⁹ Se status av *Konventionen om undvikande av statslöshet i samband med statsuccession*, på the Council of Europe's Treaty office, CETS No. 200: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ListeTraites.asp?CM=8&CL=ENG> (2014-05-25).

- *Konventionen angående statslösa personers rättsliga ställning* är till för att underlätta livet för statslösa personer genom att bland annat tilldela statslösa identitetshandlingar och resedokument. Denna konvention gör inte färre personer statslösa på något vis. Intressant med denna konvention är bestämmelsen att fördragsstaterna är förbjudna att utvisa statslösa som befinner sig lagligt på en stats territorium (artikel 31). Ett problem med bestämmelsen 31 är hur en statslös person kan bevisa att den befinner sig lagligt på ett territorium om den saknar identitetshandlingar. *Konventionen om begräsning av statslöshet* borde vara den konvention som innehåller bestämmelser om naturalisering. Men det gör den inte. Det betyder att konventionen inte hjälper vuxna personer som idag befinner sig i statslöshet. Men om länder följer bestämmelserna i *Konvention om begräsning av statslöshet* kanske nästa generation får uppleva en värld utan statslöshet.
- Bestämmelserna i *Konventionen om undvikande av statslöshet i samband med statsuccession* är bra och tydliga men konventionen kan endast användas när statsuccession inträffar och kan därför inte användas till annat syfte.

Eftersom alla tre konventionerna saknar ett övervakande organ som ser till att bestämmelserna följs så är det svårt att se att konventionerna är effektiva i verkligheten. Avsaknaden av ett organ som kontrollerar att konventionerna följs betyder också att det saknas rättsföljder för parter som bryter mot bestämmelserna. Om det fanns ett övervakande instrument som faktiskt kunde fälla de konventionsstater som inte följer bestämmelserna så skulle konsekvensen av att bryta bestämmelserna kännas vilket förmodligen skulle ge effekt. Att endast ett fåtal stater (80, 55 och 6) har anslutit sig till konventionerna är också ett stort problem. Eftersom statslöshet är ett världsomfattande dilemma.

5. Internationella instrument om rätten till medborgarskap

Rätten till medborgarskap har stor betydelse och det är därför denna rättighet upprepas gång på gång i olika internationella konventioner. I detta kapitel tas de relevanta konventionerna upp samt kontrollen kring dessa bestämmelser.

5.1 Internationella konventioner om medborgarskap

I denna del presenteras de konventioner och de bestämmelser kring medborgarskap som är relevanta för uppsatsens syfte.

5.1.1. Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna

Artiklarna i den *Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheter* från 1948 anses vara allmänt bindande för alla stater, då många av bestämmelserna i förklaringen ses som internationell sedvanerätt.⁶⁰ I artikel 15 *FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheter* står det att: ”Var och en har rätt till en nationalitet” och ”[i]ngen får godtyckligt fråntas sin nationalitet eller nekas rätten att ändra nationalitet”.⁶¹

5.1.2 Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter

I *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter* från 1966 artikel 24(3) står det att ”[v]arje barn har rätt att förvärva ett medborgarskap.”⁶²

5.1.3 Konventionen om barnets rättigheter

I *Konvention om barnets rättigheter* från 1989 artikel 7(1) står det att “[b]arnet skall registreras omedelbart efter födelsen”, att barnet ska ha ”rätt att förvärva ett medborgarskap”. I artikel 7(2) står skrivet att ”[k]onventionsstaterna skall säkerställa genomförandet av dessa rättigheter i enlighet med sin nationella lagstiftning och sina åtaganden enligt tillämpliga internationella instrument på detta område, särskilt i de fall då barnet annars skulle bli statslös.”⁶³

5.1.4 Europeiska konventionen om medborgarskap

I *Europeiska konventionen om medborgarskap* från 1997 artikel 4 ges en rad principer om skyldigheter som stater har gentemot statslösa personer och statslösas rätt till medborgarskap. Enligt dessa principer ska stater undvika att statslöshet uppkommer, att människor har rätt till förvärv av ett medborgarskap samt att ingen ska bli godtycklig berövad från sitt medborgarskap. Konventionen fastställer principer om hur och när stater ska fastställa och samarbeta kring förvärv, förlust, förfarande, återgivande och dubbelt medborgarskap.

⁶⁰ Regeringskansliet, *Mänskliga rättigheter – en introduktion*, Utrikesdepartementet och Integrations- och jämställdhetsdepartementet, 2007, s.7.

⁶¹ *Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheter*, artikel 15.

⁶² FN, *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter*, 1966.

⁶³ FN, *Konventionen om barnets rättigheter*, 1989.

I artikel 6(4) ges principen att konventionsstaterna ska förenkla människor tillträde till medborgarskap genom att underlätta processen till förvärv av medborgarskap för bland annat statslösa personer som lagligt och stadigvarande är bosatta i konventionsstaternas territorium.

5.2 Internationellt erkännande till medborgarskap

Artiklarna i den *Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna* anses vara allmänt bindande för alla stater, då många av bestämmelserna ses som internationell sedvanerätt.⁶⁴ Dock ska man komma ihåg att den *Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna* inte är en konvention, det är en deklaration. Förklaringen varför dokumentet är en deklaration och inte en konvention gav FN:s generalförsamling när deklarationen skapades vilket var för att dokumentet inte skulle vara bindande för stater. Skulle dokumentet vara bindande så fanns risken att dokumentet aldrig erkändes.⁶⁵

Den *Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna* var det första universella dokumentet och har blivit en inspiration för att uppnå ett universellt erkännande av de mänskliga rättigheterna.⁶⁶ Men bestämmelserna i deklarationen är inte juridisk bindande, bestämmelserna innehåller mer ett moraliskt åtagande för stater att fylla. Fast från den *Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna* har juridiskt bindande konventioner skapats t.ex. *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter* och *Konventionen om barnets rättigheter*.⁶⁷

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och *Konventionen om barnets rättigheter* har var sin kommitté. *Kommittén för mänskliga rättigheter* är den kommitté som övervakar *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter*.⁶⁸ *Kommittén för mänskliga rättigheter* består av oberoende experter som övervakar konventionsstaternas genomförande av *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter*.⁶⁹ Konventionsstaterna är skyldiga att regelbundet rapportera till kommittén om hur rättigheterna genomförs. Nya konventionsstater ska första året skicka in sin första rapport. Därefter måste konventionsstaterna rapportera när kommittén begär en rapport, det brukar vanligtvis vara var fjärde år. Kommittén granskar varje rapport och tar upp

⁶⁴ Regeringskansliet, *Mänskliga rättigheter – en introduktion*, s.7.

⁶⁵ The United Nations, *The Yearbook of the United Nations 1948-49*, the third Yearbook, United Nations Publications, 1950, s.535:

<http://www.unmultimedia.org/searchers/yearbook/page.jsp?volume=1948-49&page=545&searchType=advanced> (2014-05-25).

⁶⁶ UN, The Universal Declaration of Human Rights, The foundation of international human right law: http://www.un.org/en/documents/udhr/hr_law.shtml (2014-05-25).

⁶⁷ FN, Så skyddar FN de mänskliga rättigheterna; <http://www.fn.se/fn-info/vad-gor-fn/manskliga-rattigheter-och-demokrati/karnkonventionerna/> (2014-05-25).

⁶⁸ UN, Human Rights Committee;

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CCPR/Pages/CCPRIndex.aspx> (2014-05-25).

⁶⁹ *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter*, artikel 28.

iakttagelser och ger rekommendationer som efterföljs av en uppföljning.⁷⁰ Förutom rapportingsförfarandet så kan kommittén behandla mellanstatliga klagomål dvs. att en konventionsstat för en klagan mot en annan konventionsstat. Men mellanstatliga klagomål kan endast kommittén göra för de konventionsstater som har erkänt kommitténs behörighet till sådana förfarande.⁷¹

Dessutom har *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter* ett tilläggsprotokoll (första tilläggsprotokollet) som ger kommittéen behörighet att pröva individers klagomål i frågor om påstådda kränkningar av konventionen, fast endast av de stater som är parter till protokollet.⁷²

Kommittén för barnets rättigheter övervakar genomförandet av *Konventionen om barnets rättigheter*. Alla stater som är parter till konventionen är skyldiga att regelbundet lämna rapporter till kommittén om hur rättigheterna genomförs. Staterna ska skicka in sin första rapport två år efter anslutning till konventionen och efter det ska rapportering ske vart femte år. Kommittén granskar varje rapport och tar upp sina iakttagelser och ger sen rekommendationer, som följs av en uppföljning.⁷³

Konventionen om barnets rättigheter har också ett tilläggsprotokoll som tillåter enskilda barn att lämna klagomål om kränkningar av deras rättigheter. Tilläggsprotokollet godkändes av FN:s generalförsamling den 19 december 2011 och öppnades för undertecknande i februari 2012. Det kommer att träda i kraft efter att tio FN-stater har ratificerat det.⁷⁴ Dock har inte tio stater ratificerat den än, därför är den idag inte i bruk.⁷⁵

Europeiska konventionen om medborgarskap har inget organ som kontrollerar att bestämmelserna följs. Konventionen har endast bestämmelser om att konventionsstaterna ska samarbeta med varandra och med Europarådets generalsekreterare⁷⁶ samt ge varandra information i frågor som rör medborgarskap.⁷⁷ Dock kan konventionsstaterna göra reservationer från dessa bestämmelser. Konventionsstaterna kan också göra reservationer ifrån artikel 6 (4)g, om principen att förenkla människors tillträde till medborgarskap genom att underlätta processen till förvärv av medborgarskap för bland annat statslösa personer som lagligen och stadigvarande är bosatta på konventionsstaternas

⁷⁰ *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter*, artikel 40.

⁷¹ *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter*, artikel 41.

⁷² FN, Tilläggsprotokollet 1 till *Konvention om medborgerliga och politiska rättigheter*, artiklarna 1-2.

⁷³ *Konventionen om barnets rättigheter*, artiklarna 43-45.

⁷⁴ UN, Committee on the Rights of the Child:

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/CRCIntro.aspx> se protokollet till *Konvention om barnets rättigheter*, artikel 5: https://treaties.un.org/doc/source/signature/2012/CTC_4-11d.pdf (2014-05-25).

⁷⁵ Se listan över konventioner som är i bruk:

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/CRCIntro.aspx> (2014-05-25).

⁷⁶ *Europeiska konventionen om medborgarskap* artikel 23.

⁷⁷ *Europeiska konventionen om medborgarskap* artikel 24.

territorium. Men konventionsstaterna får inte göra reservation från artikel 4 i konventionen om principer om skyldigheter som stater har gentemot statslösa personer och statslösas rätt till medborgarskap.⁷⁸

Den *Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna* skrevs inte under av stater, förklaringen röstades istället igenom. 48 stater röstade för deklarationen och 8 stater röstade emot eller la sin röst.⁷⁹ *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter* har 168 stater anslutit sig till.⁸⁰ *Konventionen om barnets rättigheter* har 194 anslutande parter.⁸¹ 115 stater är parter till *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter* tilläggsprotokoll.⁸² *Europeiska konventionen om medborgarskap* har 20 stater ratificerat och anslutit sig till.⁸³

5.3 Sammanfattning

I detta kapitel har rätten till medborgarskap undersökts. I den *Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna* fastställs att medborgarskap är en grundläggande mänsklig rättighet och förklaringen ses i många fall som internationell sedvanerätten. I *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter* och i *Konventionen om barnets rättigheter* finns bestämmelser att barn ska ha rätt till ett medborgarskap. *Konventionen om barnets rättigheter* poängterar att bestämmelserna skall iaktas särskilt om ett barn annars skulle råka bli statslöst. I *Europeiska konventionen om medborgarskap* ges bestämmelser om bland annat att människor har rätt till förvärv av medborgarskap, att ingen ska godtyckligen berövas från sitt medborgarskap samt att nationell lagstiftning ska grundas på att alla har rätt till en nationalitet och att statslöshet ska undvikas.

Även om bestämmelserna i *Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna* ses som en del av internationell sedvanerätt är bestämmelserna inte juridiskt bindande. Bestämmelserna är ett mer ett moraliskt åtagande från de stater som har skrivit på förklaringen. Men bindande är *Konventionen om medborgerliga och*

⁷⁸ *Europeiska konventionen om medborgarskap*, artikel 29.

⁷⁹ The United Nations, *The Yearbook of the United Nations 1948-49*, s.535: <http://www.unmultimedia.org/searchers/yearbook/page.jsp?volume=1948-49&page=545&searchType=advanced> (2014-05-25).

⁸⁰ Se status av *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheterna*, på Treaty Nations Treaty Collections, Chapter IV: Human Rights: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-4&chapter=4&lang=en (2014-05-25).

⁸¹ Se status av *Konventionen om barnets rättigheter*, på Treaty Nations Treaty Collections, Chapter IV: Human Rights: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&lang=en (2014-05-25).

⁸² Se status av tilläggsprotokollet till *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter*, på Treaty Nations Treaty Collections, Chapter IV.5 Optional Protocol the International Covenant of Civil and Political Rights: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-5&chapter=4&lang=en (2014-05-25).

⁸³ Se status av *Konventionen om medborgarskap*, på the Council of Europe's Treaty office, CETS No.166: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ListeTraites.asp?CM=8&CL=ENG> (2014-05-25).

politiska rättigheter och *Konventionen om barnets rättigheter* för de stater som är parter till dem båda.

Både *Konventionen om medborliga och politiska rättigheter* och *Konventionen om barnets rättigheter* har varsin kommitté som kontrollerar att avtalsparterna införlivar bestämmelserna. *Konventionen om medborliga och politiska rättigheter* har ett tilläggsprotokoll som tillåter individer, som tycker sig ha fått sina rättigheter kränkta, att klaga till kommittén. *Konventionen om barnets rättigheter* har ett liknande tilläggsprotokoll som inte i dagsläget är i bruk. *Europeiska konventionen om medborgarskap* har inget organ som kontrollerar att bestämmelserna införlivas.

5.4 Diskussion

Det som kan sägas utifrån dessa bestämmelser är:

- Det är direkt dåligt, utifrån perspektivet att statslöshet borde elimineras, att inte den *Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna* är bindande eftersom att artikel 15 så tydlig beskriver att "[v]ar och en har rätt till en nationalitet".
- *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter* och *Konvention om barnets rättigheter* som tar upp barnets rätt till ett medborgarskap måste ändå sägas innehålla de skarpaste bestämmelserna. Speciellt artikel 7(1) som säger att barn *skall* registreras omedelbart efter födelsen samt att barn *ska ha rätt* att förvärva medborgarskap. *Konvention om barnets rättigheter* säger i artikel 7(2) att "[k]onventionsstaterna *skall* säkerställa genomförandet av dessa rättigheter i enlighet med sin nationella lagstiftning[...], särskilt i de fall då barnet annars skulle vara statslöst". Denna artikel ger ett tydligt besked, att inget barn ska födas in i statslöshet.
- Artikel 4 i *Europeiska konventionen om medborgarskap* säger att stater ska *undvika* att statslöshet uppkommer, att människor har rätt till förvärv av ett medborgarskap samt att ingen ska bli godtyckligen berövas sitt medborgarskap. Begreppet *undvika* uppfattas som vagt, att stater ska undvika att statslöshet uppkommer, betyder det att ett visst antal statslösa är tillåtet eftersom de eventuellt *slinker igenom*? Artikeln (4) säger att konventionsstaterna ska *förenkla* människors tillträde till medborgarskap genom att *underlätta* processen till förvärv av medborgarskap för bland annat statslösa personer som *lagligen* och stadigvarande är bosatta i konventionsstaternas territorium. Det som kan ifrågasättas i denna artikel är hur stater *förenklar* tillträde till medborgarskap genom att *underlätta* processen. *Förenkla* och *underlätta* är vaga begrepp. Principen är antagligen utformad på detta vis för att frågan ligger inom stater nationella lagstiftning, det sägs också i artikel 3 i konventionen. Att stater själva bestämmer hur de tilldelar människor medborgarskap. Begreppet

lagligen är också som i andra bestämmelser en klurig bestämmelse, för hur bevisar en statslös person att den är laglig inom en stats territorium om personen saknar identitetshandlingar. Att konventionsstaterna kan göra reservationer ifrån artikel 6 (4)g, ”att förenkla människors tillträde till medborgarskap genom att underlätta processen till förvärv av medborgarskap för bland annat statslösa personer” är negativt.

Kommittéerna till både *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter* och *Konventionen om barnets rättigheter* tar emot lägesrapporter från staterna. Frågan är om dessa lägesrapporter är opartiska från staters sida. Bra instrument är dock tilläggsprotokollen till respektive konvention som ger enskilda rätten att föra sitt klagomål till kommittéerna. Även om tilläggsprotokollet för barn inte än är i bruk så kommer det säkerligen i framtiden leda till att fler statslösa barn än idag får sina rättigheter respekterade. Frågan är dock om barnet, föräldern eller annan part (som kommer föra talan för barnet) känner till att klagoförfarandet finns.

6. EU-rätten om statslöshet och medborgarskap

I detta kapitel ges en överblick hur EU-rätten ser ut inom området statslöshet och medborgarskap. För att ge läsaren en förståelse för den regionala rätten redovisas först EU:s kompetens inom området statslöshet och medborgarskap. Efter det EU-rättens bestämmelser och sist eventuella kryphåll med hjälp av Europakonventionen.

6.1 EU:s kompetens

Gyulai Gábor har skrivit att den allmänna EU-politiska debatten inte handlar om att begränsa statslösheten inom EU. Varför den politiska debatten inte handlar om begränsning av statslöshet, kan bero på att det saknas en förståelse inom EU hur allvarligt problemet är (menar Gyulai), många statslösa lever i det dolda och därför förblir statslöshet dold. Men den avgörande anledningen till att debatten inte handlar om begränsning av statslöshet är för att EU saknar behörighet att reglera medlemsländernas nationella lagstiftning angående medborgarskap.⁸⁴ EU saknar behörighet att reglera inom området medborgarskap på grund av suveränitetsprincipen.

Att nationell lagstiftning om erkännande av medborgarskap ligger inom den nationella jurisdiktionen är bekräftat av den internationella rätten men också av EU-rätten. Suveränitetsprincipen hindrar därmed t.ex. EU att fastställa kriterier inom erkännande av medborgarskap i respektive medlemstat och kan genom detta inte påverka statslöshet på något vis.

Staters suveränitet inom medborgarlagstiftning, görs tydlig i *Rådets Direktiv från 2000 om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras och etniska ursprung*(2000/43/EG). Där Direktivets artikel 3(2) poängterar att direktivet *inte* omfattar ”särbehandling på grund av nationalitet” samt *påverkar inte* direktivet ”bestämmelser och villkor för inresa till och bosättning på medlemstaternas territorium för medborgare från tredje land och statslösa personer”.⁸⁵

Den självbestämmanderätt som varje EU-medlemstat har, resulterar i att medlemsländernas nationella medborgarlagstiftning varierar. Den enda regleringen som är gemensam för medlemstaterna är reglering som berör EU-medborgarskapet som följer av att människor är medborgare i en EU-medlemstat.⁸⁶

⁸⁴ Gyulai, Gábor. *Statelessness in the EU Framework for International Protection*, European Journal of Migration and Law 14, 2012, s.280.

⁸⁵ *Rådets direktiv om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etnisk ursprung*, 2000/43/EG, 29 juni 2000.

⁸⁶ EU, Fördraget om Europeiska unionens funktionsätt, Artikel 20.

6.2 EU-rätten

Inom EU-rätten saknas en harmonisering av rätten till nationalitet. Gemensamma bestämmelser saknas inom EU om förvärv av medborgarskap vid födseln, härkomst och naturalisering.⁸⁷

I Fördraget om Europeiska Unionens funktionssätt (FEUF) fastställs att statslösa personer ska behandlas som tredjelands medborgare inom EU-rätten när det handlar om frihet, säkerhet och rättvisa.⁸⁸ Guylai Gábor menar att denna EU bestämmelse är en bekräftelse att statslösa personer finns, men inte mer än så. Det finns inga bestämmelser om att statslöshet bör minska inom EU, inte heller någon bestämd status på statslöshet eller något skydd som erbjuds för statslösa personer på regional nivå.⁸⁹

Dock har staters suveränitet utmanats av EU-domstolen de senaste åren när det kommer till frågan om erkännande av medborgarskap. I EU-domstolens rättsfall (då EG-domstolen) *Micheletti m.fl.*⁹⁰ från 1992, var det första att utmana medlemstaters behörighet i medborgarskapsärenden.

Rättsfallet handlar om att Micheletti hade både argentinskt och italienskt medborgarskap. Han hade en argentinsk tandläkareexamen och ville etablera sig i Spanien. Micheletti blev beviljad tillfälligt uppehållstillstånd, men när det löpte ut och han sökte om permanent uppehållstillstånd avlog de spanska myndigheterna hans ansökan. Spaniens medborgarlag föreskrev att ”en person som har dubbelt medborgarskap och inget är spanskt, skall det medborgarskap gälla som sammanfaller med det land där den berörda personen har haft sin stadigvarande bosättning före ankomsten till Spanien”, och för Micheletti var det Argentina. Dock sa EU-domstolen att ”[g]emenskapsrättens bestämmelser om etableringsfriheten utgör hinder för att en medlemsstat (Spanien) att nekar en medborgare (Micheletti) från en annan medlemsstat (Italien) som samtidigt är medborgare i tredje land (Argentina) rätten att åtnjuta” etableringsfriheten. Etableringsfriheten inom EU får företräde framför medlemsländernas nationella medborgarlagstiftning.

I ett senare rättsfallet, *Rottman*⁹¹ från 2010, bekräftades ståndpunkt i rättsfallet ovan, samt utökade EU-domstolen begränsningen på medlemsländernas nationella medborgarskapslagar. Begränsningar på så vis att utövandet av medlemstaternas behörighet att reglera villkoren för deras erkännande av medborgarskap omfattas av unionsrätten. I rättsfallet *Rottman* klargjorde domstolen att medlemstaternas

⁸⁷ Mål C-369/90 *Mario Vicente Micheletti m.fl. och Delegación del Gobierno en Cantabria*, EG-domstolen, dom den 7 juli 1992, para. 10.

⁸⁸ EU, Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, artikel 67.

⁸⁹ Guylai, Gábor. *Statelessness in the EU Framework for International Protection*, European Journal of Migration and Law 14, 2012, s. 284.

⁹⁰ Mål C-369/90 *Mario Vicente Micheletti m.fl. och Delegación del Gobierno en Cantabria*, EG-domstolen, dom den 7 juli 1992.

⁹¹ Mål C-135/08, *Janko Rottmann mot Freistaat Bayern*, EU-dom, den 2 mars 2010.

befogenheter i frågan om erkännande av nationalitet begränsas av proportionalitetsprincipen.

I rättsfallet *Rottman* hade Tyskland återkallat ett beslut om naturalisation av Rottman. Rottman var född i Österrike och hade österrikiskt medborgarskap sedan födelsen. När han en dag blev misstänkt för grovt bedrägeri i sin yrkesutövning i Österrike flyttade han till Tyskland och sökte där, efter några år, tyskt medborgarskap. Vid ansökan om tyskt medborgarskap undanhöll Rottman att han var föremål för en förundersökning i Österrike. Rottman beviljades tyskt medborgarskap genom naturalisering och därmed förlorade han sitt österrikiska medborgarskap enligt österrikisk rätt. När Tyskland fick reda på att Rottmann var eftersökt i Österrike och vill ha honom anhållen så beslutade Tyskland att återkalla beslutet om naturalisering på Rottman. Beslutet om naturalisering återkallades på grund av att Rottmann hade undanhållit att han var föremål för en undersökning i Österrike och han därför hade förvärvat tyskt medborgarskap genom bedrägligt handlande.

Domstolen kom fram till att unionsrätten, artikel 20 FEUF om unionsmedborgarskapet, inte utgör några hinder för Tyskland att återkallar beslutet om Rottmans naturalisering, eftersom Rottman har förvärvat medborgarskapet genom ”bedräglig handlande”. Dock var Tyskland tvungen att iaktta proportionalitetsprincipen i återkallandebeslutet. Att förlusten för Rottman (att han förlorar sitt tyska medborgarskap som innebär att han också förlorar sitt unionsmedborgarskap och de följer detta tar med sig) är proportionerlig med den överträdelse Rottman begick.

6.3 Europeiska Unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

De instrument inom EU-rätten som handlar om mänskliga rättigheter är *Europeiska Unionens stadga om de grundläggande rättigheterna* (EU-stadgan) och *Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna* (EKMR). Det saknas bestämmelser i både EU-stadgan och EKMR emot statslöshet och rätten till medborgarskap.⁹²

6.3.1 Europeiska Unionens stadga om de grundläggande rättigheterna

EU med sina medlemsländer ska följa EU-stadgan enligt artikel 6 i Fördraget om Europeiska unionen (FEU). Men som redan sagt saknar EU-stadgan bestämmelser om begränsning av statslöshet eller rätten till medborgarskap. Det närmaste EU-

⁹² Guylai, G, *Statelessness in the EU Framework for International Protection*, *European Journal of Migration and Law* 14, 2012, s. 284.

stadgan kommer angående nationalitet är artikel 21 där bestämmelsen säger att ingen får diskrimeras på grund av sin nationalitet.⁹³

6.3.2 Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

Inom den Europeiska unionen är EKMR bindande för EU och EU:s medlemsländer genom artikel 6 i Fördraget om Europeiska unionen (FEU). Det finns inga direkta bestämmelser i EKMR om begränsning av statslöshet eller rätten till medborgarskap.⁹⁴ Dock har Europadomstolen funnit brott mot konventionen i flera fall som rör rättigheter och friheter hos statslösa personer.⁹⁵ Nedan kommer två rättsfall att presenteras.

I domen *Kuric m.fl. mot Slovenien*⁹⁶ behandlade Europadomstolen frågan om de så kallade *raderade människorna*. Kuric m.fl. blev statslösa efter upplösningen av den tidigare Socialistiska federala republiken Jugoslavien. Kuric m.fl. togs bort från folkbokföringen som gjorde att dessa människor förlora sin rätt till bosättning. Europadomstolen fann bl.a. att de slovenska myndigheternas långvariga vägran att lösa de sökandes uppehållstillstånd utgjorde ett intrång i deras rätt till skydd för privat- och familjeliv (artikel 8).

I rättsfallet *Genovese mot Malta*,⁹⁷ som handlade om förvärv av medborgarskap genom härstamningsprincipen, ansåg Europadomstolen att tillgången till en nationalitet omfattas av EKMR som en del av en persons sociala identitet och därmed hans eller hennes privatliv (artikel 8). I detta rättsfall hade den sökande ett brittiskt medborgarskap men hans far var maltes. *Genovese* hindrades från att få maltetiskt medborgarskap av Malta eftersom han var född utanför äktenskapet i England. Europadomstolen fann att det inte hade funnits något rimligt eller objektiva skäl för Malta att motivera en skillnad i behandling av den sökande och med andra som föddes utanför äktenskapet i Malta. Således fann Europadomstolen att den sökande led av diskriminering i åtnjutandet av hans rätt till privatliv (brott mot artikel 14 tillsammans med artikel 8).

6.4 Sammanfattning

I detta kapitel har EU-rätten om statslöshet och medborgarskap berörts. Suveränitetsprincipen ger stater rätten att inom sitt territorium bestämma vilka personer de erkänner nationellt medborgarskap. Eftersom erkännande av

⁹³ *Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna*, 2010/C 83/02, C 83/389, artikel 21.

⁹⁴ Se Europarådet, *Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna*, 1950.

⁹⁵ Se t.ex. rättsfallet *Andrejeva v. Latvia*, Application No. 55707/00, judgment of 18 February 2009 (Grand Chamber).

⁹⁶ *Kuric and others v. Slovenia*, Application No. 26828/06, judgment of 26 June 2012 (Grand Chamber).

⁹⁷ *Genovese mot Malta*, Application No. 53124/09, judgment of 11 October 2011 (Court, fourth section).

medborgarskap ligger inom den nationella jurisdiktionen så hindras EU till att harmonisera rätten inom EU angående förvärv till medborgarskap.

EG-domstolen har utmanat staters suveränitet när det har funnits kopplingar till unionsmedborgarskapet. EG-domstolen kom fram till i rättsfallet *Micheletti* att etableringsfriheten inom EU får företräde framför medlemsländernas nationella medborgarlagstiftning. I rättsfallet *Rottman* klargjorde domstolen att medlemstaternas befogenheter i frågan om att återkalla ett beslut om medborgarskap begränsas av proportionalitetsprincipen.

De instrument inom EU-rätten som behandlar mänskliga rättigheter är EU-stadgan och EKMR. Det saknas bestämmelser i båda instrumenten emot statslöshet eller rätt till medborgarskap. Europadomstolen har dock funnit brott mot EKMR i fall som rör rättigheter och friheter hos statslösa personer. I domen *Kuric m.fl. mot Slovenien* fann Europadomstolen bl.a. att de slovenska myndigheternas långvariga vägran att lösa de statslösas uppehållstillstånd utgjorde ett intrång i deras rätt till skydd för privat- och familjeliv (brott mot artikel 8). I rättsfallet *Genovese mot Malta* ansåg Europadomstolen att tillgången till en nationalitet omfattas av konventionen som en del av en persons sociala identitet och därmed hans eller hennes privatliv (brott mot artikel 8).

6.5 Diskussion

Eftersom EU saknar behörighet att sätta upp gemensamma bestämmelser om medborgarskap för unionen så resulterar det i att medlemsländernas nationella lagstiftning inom beviljande av medborgarskap varierar. De enda instrumentet som staterna inom EU måste rätta sig till när det kommer till erkännande av medborgarskap är de internationella instrumenten som har presenterats i denna uppsats. Det vill säga om stater i EU har anslutit sig till respektive konvention.

Som har fastställts i detta kapitel så saknar EU-rätten gemensamma regler kring förvärv av medborgarskap. Som har presenterat i inledningen av denna uppsats så finns det minst 600 000 statslösa inom Europa. Hur många statslösa personer som finns inom EU är osäkert, eftersom statslöshet är svårt att beräkna. Idag är inte alla länder i Europa medlemmar i EU men framöver kommer fler länder bli. Därför är det viktigt att något sker inom EU för att undvika att människor hamnar i statslöshet. Idag saknas en harmoniserad EU-lagstiftning för statslöshet eller kring förvärv av medborgarskap. Internationell rätt har fastställt att medborgarskap är en nationell angelägenhet, det kan vara orsaken varför gemensamma bestämmelser på förvärv av medborgarskap saknas inom EU. Men det EU kan skapa är ett *direktiv om reducering av statslöshet* inom EU. För ett EU-direktiv är inte bindande i sin helhet, det är målet som medlemsländerna ska uppnå. Hur stater väljer att uppnå målet är upp till medlemsstaterna. Ett direktiv kring reducering av statslöshet kan förslagsvis innehålla *minimionormer för hur statslöshet kan reduceras*, exempelvis innehålla artiklar om när principerna *jus sanguinis* och *jus sole* kan tillämpas och när naturalisering är lämplig. Ett direktiv

som innehåller miniminormer för hur statslöshet kan reduceras skulle eventuellt innebära en minskning av statslösa. inom EU.

Det man kan säga är att EU-domstolen kan gå in och påverka när det kommer till individer som har en koppling till unionsmedborgarskapet. Men för att få bli unionsmedborgare måste först personer vara medborgare i någon av medlemstaterna. Därför är rättsfallen *Micheletti* och *Rottman* betydelselösa för människor som är statslösa i EU. EU-rätten kan användas för de personer som innehar unionsmedborgarskapet och som kommer i en situation där de riskerar att bli statslösa.

Dock ger Europadomstolen lite hopp genom sina rättsfall *Kuric m.fl. mot Slovenien* och *Genovese mot Malta*. Dessa domar öppnar eventuellt dörren till ytterligare rättspraxis angående rätten till en nationalitet genom att nationalitet omfattas av artikel 8 i konventionen. Där Europadomstolen kom fram till att nationalitet är en del av en persons sociala identitet och därmed sågs som ett brott mot artikel 8, Rätt till skydd för privat- och familjeliv. Domar som EU och EU:s medlemsländer måste förhålla sig till.

7. Avslutande kommentarer

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka om rådande lagstiftning om statslösa möjligheter till medborgarskap är tillräcklig på internationell och regional nivå (EU-nivå).

Det är konstaterat att medborgarlagstiftning är en nationell angelägenhet och därför har det varit svårt att på internationell och regionalnivå lagstifta inom området. Så länge medborgarlagstiftningen ingår i staters suveränitet, kommer länders intresse och aggerande (att tilldela sin befolkning medborgarskap) vara det primära för att lösa statslöshet. Det samarbete som Europarådet förespråkar kanske är en god väg att gå.

Rådande internationell lagstiftning för begräsning av statslöshet får barn får anses goda. En del bestämmelserna är vaga men om länder följer bestämmelserna i t.ex. *Konventionen angående statslösa personers rättsliga ställning* och *Konventionen om begräsning av statslöshet* kommer de människor som idag lever i statslöshet får ett anständigt liv samt i framtiden kommer statslösheten ha elimineras. Önskvärt är också att länder inkluderar *de facto* statslösa som faktiskt är statslösa i praktiken. För ett ineffektivt medborgarskap i praktiken är detsamma som att inte ha ett medborgarskap.

Eftersom det saknas internationella bestämmelser kring naturaliseringsförfarandet så kan i dagsläget vuxna statslösa inte hjälpas om inte länder själva tar initiativ. Därför skulle det kanske vara lämpligt att införa ytterligare en konvention som behandlar hur statslösa kan naturaliseras. Eftersom *Konventionen om undvikande av statslöshet i samband med statsuccession* endast gäller vid statsuccession. Samt att i en eventuellt ny konvention som behandlar hur statslösa kan naturaliseras innehåller ny definition på begreppet statslösa som inbegriper även *de facto* statslösa.

Att få länder har ratificerat *Konventionen angående statslösa personers rättsliga ställning* och *Konventionen om begräsning av statslöshet* visar att intresset att lösa statslöshet är lågt. Frågan blir hur stort intresset skulle vara bland länder att ansluta sig till en ny konvention. Att det saknas kontrollorgan gör det också problematiskt. Skulle sanktioner finnas för stater som bryter mot bestämmelser skulle stater agera.

Harmoniserad EU-lagstiftning inom statslöshet och medborgarskap saknas och det har att göra med att EU inte har kompetens för att införliva rätt inom området medborgarskap. Internationell rätt sätter eventuellt stopp för det. Men det skulle vara önskvärt att låta EU få kompetens inom området medborgarlagstiftning. Det EU kan skapa är ett *direktiv om reducering av statslöshet* inom EU. För ett EU-direktiv är inte bindande i sin helhet, det är målet som medlemsländerna ska uppnå. Hur stater väljer att uppnå målet är upp till medlemsstaterna. Ett direktiv kring reducering av statslöshet kan förslagsvis innehålla *mininormer för hur*

statslöshet kan reduceras, exempelvis innehålla artiklar om när principerna *jus sanguinis* och *jus sole* kan tillämpas och när naturalisering är lämplig. Skulle ett EU-direktiv implementeras på området skulle medlemsstaternas nationella medborgarlagstiftning harmoniseras och eventuellt minska statslösheten inom EU.

Det hopp som finns idag är EKMR, att statslöshet eventuellt faller in under artikel 8, att medborgarskap ses som en identitet och som därför är en del av en persons privat liv.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Källor

Internationella

Europarådet, *Europeiska konventionen om medborgarskap*, 1997

Europarådet, *Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna*, 1950

Europarådet, *Konventionen om undvikande av statslöshet i samband med statsuccession*, 2006

FN, *Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna*, 1948

FN, *Förenta Nationernas stadga och stadgan för den internationella domstolen*, 1945

FN, *Konventionen för lösande av vissa konflikter mellan medborgarskapslagar*, 1930, League of Nations, Treaty Series, vol 179, No. 4137

FN, *Konventionen för lösande av vissa konflikter mellan medborgarskapslagar*, 1930

FN, *Konventionen om barnets rättigheter*, 1989

FN, *Konventionen om begränsning av statslöshet*, 1961

FN, *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter*, 1966

FN, *Konventionen om statslösa personers rättsliga ställning*, 1954

Offentligt tryck

Europarådet, Förklarande rapport till *Europeiska konventionen om medborgarskap*, no.166:

<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/166.htm> (2014-05-25)

Europarådet, Förklarande rapport, *Europarådets konvention om undvikande av statslöshet i samband med statsuccession*, no.200:

<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/200.htm> (2014-05-25)

FN, Tilläggsprotokoll 1 till *Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter*: <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/ccpr-one.pdf> (2014-05-25)

FN, Tilläggsprotokoll till *Konventionen om barnets rättigheter*:
https://treaties.un.org/doc/source/signature/2012/CTC_4-11d.pdf (2014-05-25)

Se status på FN:s konventioner på the United Nations treaty collection:
<https://treaties.un.org/pages/ParticipationStatus.aspx> (2014-05-25)

Se status på Europarådets konventioner på the Council of Europe's Treaty office:
<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ListeTraites.asp?CM=8&CL=ENG>
(2014-05-25)

EU

Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, 2010/C 83/02,
Europeiska unionens officiella tidning

*Konsoliderade versioner av fördraget om Europeiska unionen och fördraget om
Europeiska unionens funktionssätt*, Europeiska unionens officiella tidning, C 326,
26 oktober 2012

*Rådets direktiv om genomförandet av principen om likabehandling av personer
oavsett deras ras eller etnisk ursprung*, 2000/43/EG, 29 juni 2000

Litteratur

Bernitz, U, Heuman, L, Leijonhufvud, M, Seipel, P, Warnling-Nerep, W & Vogel,
H, *Finna rätt: Juristens källmaterial och arbetsmetoder*, elfte upplagan, Norstedts
Juridik AB, 2010

Moeckli, D, Shah, S & Sivakumaran, S, *International Human Rights Law*, first
edition, Oxford University Press, 2010, s.110

Sandgren, C, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare- Ämne, material, metod och
argumentation*, andra upplagan, Norstedts Juridik AB, 2007

Levanon, A & Lewin-Epstein, N, *Grounds for citizenship: Public attitudes in
comparative perspective*, Social Science Research, Vol. 39, third edition, 2010

Rapporter och publikationer

FN

The United Nations, *The Yearbook of the United Nations 1948-49*, the third
Yearbook, United Nations Publications, 1950, s.535:
<http://www.unmultimedia.org/searchers/yearbook/page.jsp?volume=1948-49&page=545&searchType=advanced> (2014-05-25)

FN, Final Act of the United Nations Conference on the Elimination or Reduction
of Future Statelessness, Geneva, 1961, A/CONF.9/14/add.,1 Recommendation I:

http://legal.un.org/diplomaticconferences/statelessness-1959/docs/english/Vol_1/20_FINAL_ACT_A_conf_9_14_and_add-1.pdf (2014-05-25)

Massey, H, *UNHCR and De Facto Statelessness, Legal and Protection Policy*, Research Series, 2010

UNHCR, *Information and Accession Package: The 1954 Convention Relating to the Status of Stateless Persons and the 1961 Convention on the Reduction of Statelessness*, 1999

UNHCR, *Protecting the Rights of Stateless Persons, The 1954 Convention relating to the Status of Stateless Persons*, 2010

UNHCR, *Convention relating to the Status of Stateless Persons – a commentary by Nehemiah Robinson*, Division of Internal Protection, 1997

UNCHR, *Helping the world's statelessness people*: 2011

Andra

Weissbrot, D och Collins, C, *The Human Rights of Stateless Persons*, Human Rights Quarterly, 2006

Gyulai, G, *Statelessness in the EU Framework for International Protection*, European Journal of Migration and Law 14, 2012

Belton, K *The neglected non-citizen: statelessness and liberal political theory*, Journal of Global Ethics, vol. 7, 2011

Regeringskansliet, *Mänskliga rättigheter – en introduktion*, Utrikesdepartementet och Integrations- och jämställdhetsdepartementet, 2007

Internettkällor

EUDO Observatory on Citizenship, Citizenship or Nationality: <http://eudo-citizenship.eu/databases/citizenship-glossary/terminology> (2014-05-25)

European Network on Statelessness, Everyone has the right to a nationality: <http://www.statelessness.eu/> (2014-05-25)

FN, Centrala begrepp knutna till skyldighet att skydda: <http://www.fn.se/fn-info/vad-gor-fn/fred-sakerhet-och-nedrustning/skyldighet-att-skydda/ordforklaringar/> (2014-05-25)

FN, Så skyddar FN de mänskliga rättigheterna: <http://www.fn.se/fn-info/vad-gor-fn/manskliga-rattigheter-och-demokrati/karnkonventionerna/> (2014-05-25)

UN, Human Rights Committee:

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CCPR/Pages/CCPRIndex.aspx> (2014-05-25)

UN, Committee on the Rights of the Child:

<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/CRCIntro.aspx> (2014-05-25)

UNHC, Stateless People: <http://www.unhcr.org/pages/49c3646c155.html> (2014-05-25)

UN, The Universal Declaration of Human Rights, The foundation of international human right law: http://www.un.org/en/documents/udhr/hr_law.shtml (2014-05-25)

RÄTTSFALLSFÖRTECKNING

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen)

Case of Andrejeva v. Latvia, Application No. 55707/00, judgment of 18 February 2009 (Grand Chamber)

Case of Kuric and others v. Slovenia, Application No. 26828/06, judgment of 26 June 2012 (Grand Chamber)

Case of Genovese mot Malta, Application No. 53124/09, judgment of 11 October 2011 (Court, fourth section)

Europeiska unionens domstol (EU-domstolen)

Mål C-369/90 *Mario Vicente Micheletti m.fl. och others och Delegación del Gobierno en Cantabria*, EG-domstolen, dom den 7 juli 1992

Mål C-135/08, *Janko Rottmann mot Freistaat Bayern*, EU-domstolen, dom den 2 mars 2010

Internationella domstolen

Liechtenstein v. Guatemala, ICJ, judgment of 6 April 1955